

KAMBAG‘ALLIKNI KAMAYTIRISH VA AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI

I. Ergashev

O‘zMU Moliya va kredit kafedrası v.b dotsenti

e-mail: ilxomjonergashev849@gmail.com

Annatsiya: Mazkur tezisdá O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish va aholi turmush darajasini oshirishga qaratilgan davlat siyosati, strategik dasturlar va ilmiy yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar, “Yangi O‘zbekiston modeli”ning mazmuni, kichik tadbirkorlikning o‘rni hamda ijtimoiy himoyaning manzilli tizimi (Daftarlar metodologiyasi) statistik ma‘lumotlar asosida yoritilgan. Shuningdek, kambag‘allikni o‘lchashning zamonaviy mezonlari va aholi farovonligini ta‘minlashdagi innovatsion mexanizmlar ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: kambag‘allik, aholi farovonligi, Yangi O‘zbekiston modeli, ijtimoiy himoya, "Inson" markazlari, kichik biznes, "O‘zbekiston – 2030" strategiyasi, minimal iste‘mol xarajatlari, manzillilik.

ASOSIY QISM

Kambag‘allikning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va shakllari Zamonaviy iqtisodiy yondashuvlarga ko‘ra, kambag‘allik ko‘p o‘lchovli murakkab ijtimoiy muammo bo‘lib, u nafaqat daromadning pastligi, balki insonning munosib hayot kechirishi uchun zarur bo‘lgan iqtisodiy, ijtimoiy va ma‘naviy resurslarning yetishmasligi holatidir. Ilmiy tahlillar kambag‘allikni ikki asosiy shaklga ajratadi: mutlaq kambag‘allik — insonning oziq-ovqat, kiyim-kechak va uy-joy kabi minimal ehtiyojlarini qondira olmasligi; hamda nisbiy kambag‘allik — jamiyatdagi umumiy yashash darajasidan sezilarli darajada past hayot kechirishdir. Bu holat ta‘lim sifatining pastligi, tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatining cheklangani va mehnat bozoridagi ishsizlik bilan uzviy bog‘liqdir.

O‘zbekistondagi bugungi holat va kambag‘allik dinamikasi O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish masalasi davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishi va islohotlar samaradorligining bosh mezoniga aylandi. Izchil islohotlar natijasida mamlakatda kambag‘allik darajasi 2021-yildagi 17 foizdan 2024-yilda 8,9 foizga tushirildi. Ayniqsa, qishloq joylarda ijobiy o‘zgarishlar yuqori bo‘lib, 2021-yildan buyon 1,7 millionga yaqin qishloq aholisi kambag‘allikdan chiqarildi. Shuningdek, aholi farovonligini o‘lchashda ilmiy asoslangan minimal iste‘mol xarajatlari (MIX) ko‘rsatkichi joriy etilib, 2026-yil uchun bu miqdor oyiga bir kishi hisobiga 715 ming so‘m etib belgilandi. Bu ko‘rsatkich ijtimoiy yordamga muhtoj qatlamni aniq

(manzilli) belgilash va ularga strategik ko‘mak berishda asosiy mezon bo‘lib xizmat qilmoqda.

Kambag‘allikni qisqartirishning “Yangi O‘zbekiston modeli” “Kambag‘allikdan farovonlik sari” dasturi doirasida amalga oshirilayotgan Yangi O‘zbekiston modeli faqat moddiy yordam berish emas, balki aholini tadbirkorlikka jalb qilish va inson kapitalini rivojlantirishga tayanadi. Ushbu modelning o‘ziga xos jihatlari quyidagilardan iborat:

- manzilli ijtimoiy himoya: “Temir daftar”, “Ayollar daftari” va “Yoshlar daftari” tizimi orqali ehtiyojmand oilalar aniq identifikatsiya qilinib, ularga individual yondashuv asosida yordam ko‘rsatilmokda.

- inson kapitaliga investitsiya: Kambag‘al oila a‘zolarini IT, yashil texnologiyalar va sun‘iy intellekt kabi zamonaviy kasblarga o‘qitish orqali ularning daromadini an‘anaviy sohalarga nisbatan 2-3 barobar oshirish choralari ko‘rilmoqda.

- tadbirkorlikni rag‘batlantirish: Kichik biznes subyektlarining iqtisodiyotdagi ulushi 54,9 foizga, bandlikdagi ulushi esa 74,4 foizga yetgani aholi farovonligini oshirishda kichik biznes asosiy drayver ekanligini ko‘rsatadi.

Tadbirkorlik va bandlik – farovonlik asosi Kichik biznes aholi daromadlarini shakllantirishda va ish o‘rinlari yaratishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. “20 ming tadbirkor — 500 ming malakali mutaxassis” dasturi kabi innovatsion loyihalar orqali tadbirkorlarga soliq imtiyozlari berilib, evaziga kambag‘al oila a‘zolarini ishga joylashtirish mexanizmi yo‘lga qo‘yildi. Shuningdek, aholini zamonaviy kasblarga (IT, yashil texnologiyalar) o‘qitish an‘anaviy kasblarga nisbatan daromadni 2-3 barobar oshirish imkonini bermoqda. Hukumat 2030-yilga borib xalqaro mezonlarga ko‘ra O‘zbekistonda mutlaq kambag‘allikka to‘liq barham berishni strategik maqsad qilib qo‘ygan.

Ilmiy tadqiqotlar va kutilayotgan natijalar Hozirda Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi markaz tomonidan IL-21101893-sonli “Kambag‘allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirishga qaratilgan ilmiy yondashuvlar ishlab chiqish” mavzusidagi fundamental loyiha doirasida ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ushbu loyiha kambag‘allikni kamaytirishning metodologik asoslarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA

O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, mamlakatda bu muammoga qarshi kurashishning mutlaqo yangi va tizimli modeli shakllandi. Faqatgina moddiy yordam berish amaliyotidan voz kechilib, aholini daromadli mehnatga yo‘naltirish, kasb-hunarga o‘qitish va tadbirkorlik muhitini yaxshilashga asoslangan strategik yondashuv ustuvorlik kasb etmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydi:

- statistik samaradorlik: Kambag'allik darajasining 2021-yildagi 17 foizdan 2024-yilda 8,9 foizga tushishi va 1,7 million nafar qishloq aholisining ehtiyojmandlikdan chiqarilishi davlat dasturlarining amaliy natijasidir.

- inson kapitaliga investitsiya: Aholini, ayniqsa yoshlar va xotin-qizlarni IT, yashil texnologiyalar va sun'iy intellekt kabi zamonaviy kasblarga o'qitish an'anaviy sohalarga nisbatan 2-3 barobar ko'proq daromad keltirishi ilmiy asoslangan bo'lib, bu kambag'allik zanjirini uzishning asosiy omilidir.

- tadbirkorlik – farovonlik drayveri: Kichik biznes subyektlari aholi bandligining 74,4 foizini ta'minlayotganini inobatga olsak, “20 ming tadbirkor — 500 ming malakali mutaxassis” kabi dasturlar orqali biznesni ijtimoiy mas'uliyatga tortish o'rta sinf qatlamini kengaytirishga xizmat qiladi.

- manzillilik va ilmiy yondashuv: “Daftarlar” tizimi va “Inson” ijtimoiy xizmatlar markazlari orqali ijtimoiy himoyaning mahalla darajasida tashkil etilishi, shuningdek, 2026-yil uchun minimal iste'mol xarajatlarining 715 ming so'm etib belgilanishi yordamning shaffof va adolatli bo'lishini ta'minlaydi.

O'zbekiston iqtisodiyoti uchun IL-21101893-sonli fundamental loyiha doirasida ishlab chiqilayotgan ilmiy-metodologik yondashuvlar kambag'allikni o'lchash va uni bartaraf etishning innovatsion mexanizmlarini yaratishda muhim poydevor bo'ladi. Yakuniy xulosa sifatida shuni ta'kidlash lozimki, “O'zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida mutlaq kambag'allikka to'liq barham berish uchun ta'lim sifatini oshirish, raqamli transformatsiyani jadallashtirish va hududiy iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish izchil davom ettirilishi shart. Bu sa'y-harakatlar nafaqat iqtisodiy o'sishni, balki har bir fuqaro uchun munosib hayot sharoitlarini kafolatlaydigan barqaror jamiyat qurishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

[1.] Tojiboyev O., Xo'shboqov H. O'zbekistonning 2030-yilgacha kambag'allikni qisqartirish strategiyasi // Научный Импульс. – 2025. – Т. 4. – № 40..

[2.] Xolmatova G. M., Shazamanov S. I. O'zbekistonda kambag'allikka qarshi kurash: muammolar, sabablar va samarali yechimlar tizimi // “XXI asr: fan va ta'lim masalalari” ilmiy elektron jurnali. – 2025. – № 3. – B. 597-609..

[3.] Mahammadjonov M. A., Azimjonov M. X., Maxamadjanov M. M. Kambag'allikni qisqartirish dasturlari va ularning iqtisodiy samaradorligi // Fan, Jamiyat va Innovatsiyalar. – 2024. – B. 75-79..

[4.] Urunbayeva Y. P., Quدراتova Z. M. Aholi turmush darajasini oshirishda kichik tadbirkorlikning o'rni // “PEDAGOGS” international research journal. – 2024. – ISSN 2181-4027..

[5.] Amirjanova S. S. Сокращение бедности как социальная составляющая экономической реформы Узбекистана // “Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot. – 2025. – № 11. – S. 1103-1107..

[6.] Iqtisodiyot va moliya vazirligi. “Kambag'allikdan farovonlik sari” O'zbekiston kambag'allikni qisqartirish III xalqaro forumi yakunlari: erishilgan natijalar // Rasmiy xabarlar. – 2025. – 18 sentabr..

[7.] O'zbekiston Milliy axborot agentligi (O'zA). O'zbekistonda minimal iste'mol xarajatlari miqdori belgilandi // Iqtisodiyot rukni. – 2026. – 6 mart..

[8.] Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. “O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy-tadqiqot markazi direktorining 21-sonli buyrug'i (IL-21101893-sonli fundamental loyiha bo'yicha). – 2026. – 27 fevral..

[9.] O'zbekiston Respublikasi Prezident Administratsiyasi. Kambag'allikni qisqartirish strategiyasi 2022–2026. – Toshkent, 2022..

[10.] Mirziyoyev Sh. M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi // Zarafshon gazetasi. – 2017 yil 23 dekabr..

[11.] Sen A. Development as Freedom. – Oxford University Press, 1999..

[12.] Urinboeva Y. P., Khasanovna D. D. Theoretical approaches to the formation of living standards and services of the population // International journal of trends in commerce and economics. – 2021. – Vol. 11. – № 1..